

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение средняя общеобразовательная школа №1 имени Героя Советского Союза Г. В. Пасынкова г. Ардона РСО – Алания

РАССМОТРЕНО
Методическим объединением
учителей родного языка и литературы
руководитель М.Б.Б. Бигаева М.Б.
Протокол № 1 от «30» 08 2024 г.

СОГЛАСОВАНО
зам. директора по УВР
А.В.Т. Тимофеева А.В.
«30» 08 2024г.

УТВЕРЖДАЮ
Директор МБОУ СОШ №1 г. Ардон
Т.М.Б. Бацоева Т.М.
пед.совет № 1 от «30» 08 2024г.

Рабочая программа
учебного предмета «Осетинский язык»
«Родной язык и родная литература»
на 2024-2025 учебный год

Ардон 2024

**МАДÆЛОН (ИРОН) ЛИТЕРАТУРÆЙЫ
ПРОГРАММÆ
1-4КЪЛÆСТÆН**

Æмбарынгәнән фыстæг

Кусæн программæ арæзт у ног стандарты домæнтæм гæсгææмæ ЮНЕСКО-йы кафедрæйы арæзт ахуырадон комплекты бындурыл. Ирон литературон кæсынадæн лæвæрд цæуы къуыри 1,5 сахаты (æдæппæт 34 сахаты)

Сывæллæтты алыварсыг рæзтæн райдайæн скъолайы æрцæуы.

Уымæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæныны хъуыддаг арæзт у ахæм нысан æмæ хæстæ сæххæст кæнынмæ:

- хъуамæ сывæллæттæ сæ кæрæдзимæ иронау дзурын сахуыр уой. Уый тыххæй та хъæуы фидар фæлтæрддинад кæсын, фыссын æмæ хъуыды кæнынæй;

- иумæйаг ахуырадон зонындзинæдтæ бæрзонддæр кæнын; ныхасы рæзтыл кусын; фылдæр базонинмæ æмæ интеллект уæрæхдæр кæнынмæ тырнын;

- мадæлон æвзаджы фæрцы сывæллоны алыварсыгæй хъомыл кæнын;

- хъазты хуызы сывæллæтты эмоционалон уавæр рæзын кæнын;

- зонындзинæдтæ фылдæр кæнынмæ тырнындинад рæзын кæнын.

Куыд зонæм, афтæмæй æппæтæй хуыздæр фадат уыцы нысантаæ сæххæст кæнынæн ис кæсыны урокты.

Ног (дыккаг фæлтæры) стандартты домæнтæ сты, цæмæй Уæрæсейы цæрæг алы адæмæн дæр йе 'взаджы кад сæхи 'хсæн бæрзонддæр ист æрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа мадæлон æвзаг ахуыр кæныны хъуыддаг. Уыцы хæстæ та æххæст кæны райдайæн скъола.

Кæсыныпрограммæйы сæйраг идея у скъоладзауы ахуыры процессы сæйраг архайæг уæвынмæ сразæнгард кæнын.

Кæсыныпрограммæйы сæйрагхицæндинад – скъоладзаутæн комплексон æгъдауæй литературон кæсынады æгъдæуттæ бацамонын.

Кæсыныпрограммæйы спецификонхицæндинадтæ:

- текстыл куыст куыд ныхасы иуæгыл;

-литературон уацмысты дзырдты аивдинад æмбарынаемæ сын сæхицæндинадтæ жанртæм гæсгæ иртасын;

-уацмысы æвзаг æмæ сывæллæтты ныхасыл уыцы иумæ куыст;

-уацмысыл æмæ сывæллæттæн фыст чингуытыл иумæйагæй кусын;

-сывæллæттæн тексты тыххæй зонындзинæдтæ дæттын, æмæ аивадон - литературон уацмысты мидис æмбарын кæнгæйæ сабиты миддуне хъæздыгдæр кæныныл куыст.

Программæ домы, цæмæй скъоладзаутæ базоной тексты сæйрагдæр хъуыды рахицæн кæнын, уацмысы мидис хи ныхæстæй радзурын, дзырдты нысаниуæг зонин, текстæн йæ аивадон æууæлтæ рахатын; сахуыр уой хъуыды кæнын, рæза сæ аивадон æнкъарынад, цымыдис æмæ разæнгард кæной чыныг кæсынмæ.

Кæсыныпрограммæйы сæйраг нысан: сабиты чиныг кæсынмæ разæнгард кæнын ; ирон, уырыссаг ама æппæтдунеон литературæйы хуыздæр уацмысты фæрцы сывæллæтты миддуне хъæздыгдæр кæнын.

Кæсыныпрограммæйы сæйраг хæстæ:

1. скъоладзауты дзырдгай хъæрæй кæсын ахуыр кæнын;
2. чиныг кæнæ хицæн уацмысы мидис æмбарын;
3. литературон уацмыстæ жанртæм гæсгææвзарын зонын;
4. сывæллæттæн фыст литературæйы зындгонддæр авторты зонын; цы уацымстæ ахуыр кæнынц, уыдоны авторты зæрдыл дарын.
5. уацмысы архайджыты мидуавæр æнкъарын;
6. цардмæ эстетикон æнкъарæнтæ гуырын кæнын;
7. сывæллæтты дунеæмбарынад уæрæх кæнын;
8. сывæллæтты ныхас хæздыг кæнын;
9. скъоладзауты чиныг кæсынмæ разæнгард кæнын.

2. Текстыл кусгæйæсывæллæтты ныхасы арæхстдзинад рæзынгæнæн мадзæлттæ:

1. Кæсыны навыктæрæзын кæнын:

- растæмææмбаргæ каст;
- дзырдгай каст;
- хуыздæр кæсæджы конкурстææмæ ерыстæ аразын;
- тагъд кæсыныл фæлтæрын.

2. Аив кæсын æмæ дзурын:

- хъæрæй æмæ хинымæры каст;
- раст дикции аразын, хъæлæсонтææмææмхъæлæсонты раст артикуляцийыл куыст;
- тагъддзуринагтæкæсын;

- орфэпийы нормэтæ ахуыр кæнын;

- рольтæм гæсгæкæсын.

Календарон-тематикон пълан ирон (мадæлон) литературæйæ2 къласæн

№	Сахæтты нымæц	Урочы темæ	Универсалон ахуырадон архæйдтытæ	Урочы тип	Равзаринаг фарстатæ	Скъоладзауты зониндзинадтæм домæнтæ
1	1	Фыццаг урок. Хонæм уæ литературæйы цымыдисаг дунемæ	Зониндзинадтæ райсыныл архайд (познавательные): информаци агурын тексты, таблицæты, иллюстрациты, схемæты, компьютеры. Кæсыны алыхуызтæй пайда кæнын: фактуалон, æмбæхст хъуыдытæ. Анализ кæнын (сæйраг хъуыды хицæн кæнын, цæмæй арæзт у), хатдзæгтæ кæнын фактты бындурыл.	Ног темæ ахуыр кæнынны урок	Ног чиныгимæ зонгæ кæнын. Чиныгимæ кусын зонин: чингуыты хуызтæ кæрæдзийæ иртасын(ахуыргæнæн, наукон, аивадон); чиныджы автор чи у, уый зонин; йæ арæзт ын зонин. Хъæугæ уацмыс куыд ссарæн ис. Куыд зылын хъæуы чиныгмæ.	Зонин: чиныджы арæзт(цъар, сæргонд, титулон сыф, иллюстраци) Арæхсын: чиныгимæ архайын, зылын æм, хъæугæ уацмыс дзы ссарын

			<p>Фæзындтæ æмæ факттæ кьордтыл дих кæнын.</p> <p>информаци аразын (пъланы, тексты, таблицæйы, схемæйы хуызы).</p>			
--	--	--	--	--	--	--

Сæрды мысинагтæ (5сах)

1	1	<p>Чеджемты Г. «Æрдзы диссагтæ». Тагъдзуринаг</p>	<p>. Факттæ, фæзындтæ, абстрактон æмбарынагтæ кæрадзиимæ барын. Аххосæгтæ агурын æмæ сын хатдзæгтæ кæнын. Ахуыргæнагдзæгтæ æххуысæй, кæнæ хибарæй ассоциатитæ агурын, модельтæ аразын.</p>	<p>Ног темæ ахуыр кæныны урок</p>	<p>Уацмысы жанр зонын. Æрдзы рæсугъддзинад æмæ хъæздэгдзинад æмбарын æмæ йын аргъ кæнын. Чиныджы нывмæ гæсгæ халсарты нæмттæ зонын. Тагъдзуринаг бахъуыды кæнын. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.</p>	<p>Зонын: уасмысты сæргæндтæ, жанртæ, сæ авторты нæмттæ, сæ сæйраг мидис, нывмæ гæсгæ халсарты нæмттæ.</p> <p>Арæхсын</p> <p>– уацмыс аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ</p> <p>– уацмысы темæ æмæ сæйраг хъуыды рахицæн кæнынмæ;</p> <p>– æмдзæвгæ зæрдывæрдæй</p>
2	1	<p>Астемыраты И. «Базары». Гаглойты В. «Бæласы бындзæфхад»</p>	<p>Регулятивон универсалон архайд:</p> <p>Нысан æвæрын, проблемæ агурын æмæ</p>	<p>Ног æрмæг</p>	<p>Уацмысты жанртæ зонын. Æрдзы рæсугъддзинад æмæ хъæздэгдзинад æмбарын æмæ йын аргъ кæнын. Чиныджы нывмæ гæсгæ дыргътæ æмæ халсарты</p>	<p>– æмдзæвгæ зæрдывæрдæй</p>

			<p>æвæрын (урокаен, проектаен)</p> <p>ахуыргæнагимаæ æмæ хибарæй.</p> <p>Нысан сæххæст кæныны фæрæзтæ</p>		<p>наемтгæ зонын. Радзырдæн сæргонд æвзарын. Æрдзон зонинагтæ бахъуыды кæнын. Текст æмбаргæ каст кæнын. йæ сæйраг хъуыды йын æмбарын.</p>	<p>ахуыр кæнынмæ;</p> <p>– текст хи ныхæстæй дзурынмæ, хæйттыл æй ди кæнынмæ, пълан ын аразынмæ</p>
3	1	<p>Б.Сергунков. «Кæм бамбæхсы сæрд».</p> <p>Баситы М. «Розæ-динæг». Уыци-уыци.</p>	<p>агурын къордты кусгæйæ, кæнæ ахуыргæнæджы æххуысæй.</p> <p>Ахуыргæнæджы æххуысæй кæнæ хибарæй архайдæн пълан аразын.</p> <p>Пъланмæ гæсгæ кусын, нысанимæ йæ барын, рæдыдтæ агурын æмæ сæ раст кæнын.</p> <p>Критеритæм гæсгæ нысан сæххæст кæныны къæпхæн сбæрæг кæнын.</p>	Ног æрмæг	<p>Жанр: литературон аргъау. Цæмæн у аргъау? Афæдзы афонты æрдзы ивддинаедтæ иртасын. Текст хи ныхæстæй дзурын, хæйттыл æй дих кæнын зонын. Прозæ æмæ поэзийы хицæндзинад æмбарын. Рифмæ.</p> <p>Нывты диссагæй цы ис?</p>	<p>- тексты сæйраг хъуыды хицæн кæнынмæ.</p>

4	1	<p>Коцойты А. «Хъæбатыр Габо» Уырымты П. «Кæсагахсæг». Къадзаты С. «Цы уары къæвда?»</p>	<p>Коммуникативон универсалон архайд:</p> <p>Хи хъуыдытæ искаемæн дзурын, аргументтæ æмæ сæ факттæй æххæст кæнын.</p> <p>Хи хъуыдытæ аивынмæ цæттæ уæвын, контр аргумент тыхджындæр куы рауайа, уæд. Критикон цæстæнгас химæ. Диалогы архайын: Искæмæ хъусын æмæ йæ фехъусын. Æндæр искайы позици æмбарын(тексты авторимæ диалогы цæуын). Алыхуызон хæстæ</p>	Ног æрмæг	<p>Жанр: радзырд. Ныфсхаст æмæ хъæбатырдзинады тыххæй. Радзырды мидис æмбарын. Иннæ сывæллæтты миниуджытæн аргъ скæнын. Æмбисæндтыл куыст. Ирхæфсæн. Уыци-уыци.</p>	<p>Зонын</p> <ul style="list-style-type: none"> - уасмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; -сæрды мæйты нæмттæ <p>Арæхсын</p> <ul style="list-style-type: none"> – уацмыстæ аив, раст, æмæ æмбаргæ кæсынмæ; -уыци-уыцитæ æмæ ирхæфсæнтæ зæрдывардæй дзурынмæ; -тагъддзуринагтæ рæвдз æмæ раст дзурынмæ
---	---	--	--	-----------	---	--

5	1	Сæрды мысинæгтæ	<p>сæххæст кæныны тыххæй фысгæ æмæ дзургæ текстæ аразын (хибарæй æмæ ахуыргæнæгимæ). Коммуникативон хæстæ сæххæст кæнынæн алыхуызы ныхасы ситуацитæ аразын. Къæйтты,къордты кусын(лидеры, критикы, æххæстгæнæджы ролы). Конфликттæ мынæг кæнын, баныхас кæнын зонын, барын.</p>	<p>Рефлекси. Контролон урок.</p>	<p>Сæрды тыххæй цы æрмæг рацыдысты, уымæй цы бадардтой сæ зæрдыл. Хи хъуыдытæ радзурын. Цыбыр радзырдтæ аразын. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурын. Цы автортимæ базонгæ сты, уыдонæй кæй бахъуыды кодтой.</p>	
---	---	-----------------	--	---	--	--

Тагъдæр уайут уе скъоламæ (2сах)

1	1	Хетæгкаты Къ. «Лæгау». Л.Даскалова. «Алæмæты диссæгтæ» 1-аг хай	<p>Удгоймагон универсалон архайд (личностные):</p> <p>Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кæнын зонын, алыхуызон ситуаци ты йын аргъ кæнын зонын.</p> <p>Адæймаджы раконд хъуыддагтæй хорз кæнæ æвзæр рахонæн кæцыйæн ис, уый æмбарын(афтæ хи хъуыддагтæн дæр).</p> <p>Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл сæттын æмæ сæ æмбарын.</p> <p>Дæ райгуырæн бæстæимæ, Уæрæсеимæ дæ цы бæтты, уыцы миниуджытæ зонын æмæ сæ дзурын.</p> <p>Дæхи хуызæн чи нæу, ахæм адæмимæ дзурын зонын, æндæр адæмы</p>	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Ног темæ. Уацмысты жанртæ зонын. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Поэты фæдзæхст. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын. Радзырды темæ, сæйраг хъуыды. Сæйраг геройы миниуджытæ, йæ архæйдтытæ.	
2	1	Л.Даскалова. «Алæмæты диссæгтæ» 2-3-аг хай	<p>Адæймаджы раконд хъуыддагтæй хорз кæнæ æвзæр рахонæн кæцыйæн ис, уый æмбарын(афтæ хи хъуыддагтæн дæр).</p> <p>Хи хорз, кæнæ æвзæр миниуджытыл сæттын æмæ сæ æмбарын.</p> <p>Дæ райгуырæн бæстæимæ, Уæрæсеимæ дæ цы бæтты, уыцы миниуджытæ зонын æмæ сæ дзурын.</p> <p>Дæхи хуызæн чи нæу, ахæм адæмимæ дзурын зонын, æндæр адæмы</p>	Ног æрмæг фидар кæнын	Æмбаргæ æмæ аив каст. Текстæй хъæугæ скъуыддзаг æвзарын. Алы хъуыдыйады мидис дæр интонацийы фæрцы раст æмбарын. Къæйттæй куыст. Диалогы архайын.	

		<p>хæттыты минавæрттæн аргъ кæнын. Иумæйаг хи дарыны æгъдæуттæй пайда кæнын зонын, конфликттæй хи хъахъхъæнын. Алыхуызон ситуациыты хи дарыны æгъдæуттæ æвзарын зонын. Хи æвзæр миниуджытæ зонын æмæ сын дзуапп дæттын(хи æфхæрын зонын, искæйы æфхæрд æмбарын дæхи раконд æвзæр хъуыддаджы тыххæй)</p>		
--	--	---	--	--

Уарзын дæ, сызгъæрин фæззæг!

1	1	Чеджемты Г. «Буркуырæтджын Н.Сладков. «Фæззæг къæсæрыл». Æмбисæндтæ. Тагъддзуринаг.		Ног темæ ахуыр кæныны урок	Уацмысты жанртæ. Темæ, сæйраг хъуыды. Диалогы архайын. Архайджыты миниуджытæ. Æрдзы ивддзинæдтæ фæззыгон. Адæмон æмæ литературон аргъауы хицæндзинад. Тагъддзуринаг бахъуыды кæнын. æмбисæндтыл бакусын.	
2	1	Быгъуылты Ч. «Мыст æмæ сырддонцъиуы аргъау».		Ног æрмæг	Жанр. Сæйраг хъуыды. Архайджыты митæн аргъ кæнын. Диалогы архайын. Цы зонд амоны аргъау? Фæрстытæн дзуапп дæттын. Пълан аразын.	
3	1	Ситохаты С. «Сырддонцъиу»		Ног æрмæг	Жанр. Афæдзы афон. Адæймаг æмæ цæрæгойты'хсæн ахаст. Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Диалог аразын. Адæймаджы цавæр миниуджытыл дзырд цæуы радзырды? Аив кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцгæйæ. Аргъауы сырддонцъиуимæ йæ абарын.	

4	2	Асаты А. «Буламæргы фæззыгон зарæг».		Ног æрмæг	Жанр. Афæдзы афон. Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Сæргæндтæ сын æрхъуыды кæнын. Зæрдæйы æнкъарæтæ равдисын. Аив кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцгæйæ.	
5	1	Чеджемты Г. «Æрæгвæззæг»		Ног æрмæг	Жанр. Афæдзы афон. Текстимæ куыст. Фæззæджы тарст. Зымæгон нывтæ. Нывимæ куыст. Аив кæсын. Радзырд æрхъуыды кæнын. Фæззæджы мæйтæ.	
6	1	Уарзын дæ, сызгæрин фæззæг! Тест.№1		Рефлекси	Хи зонындзинаедтæ сбæрæг кæнын. Фæззæджы тыххæй цы æрмæг рацыдысты, уымæй цы бадардтой сæ зæрдыл. Хи цæстæнгас равдисын. Цыбыр радзырдтæ аразын. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй дзурын. Цы автортимæ базонгæ сты, уыдонæй кæй бахъуыды кодтой. Хи архайдæн аргъ скæнын.	

Хорзæй хорз загъын хъæуы, æвзæрæй та- æвзæр.

1	1	Дзесты К. «Æххуысгæнджытæ»		Ног темæ ахуыр кæныны урок	Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Чи уыд æцæг æххуысгæнæг? Диалогы архайын. Аив кæсын орфоэпион норматæм гæсгæ. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæн аргъ кæнын Фæрстытæн дзуапп дæттын. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын.	
2	1	Тъехты А. «Хивæнд лæппу»		Ног æрмæг	Темæ, сæйраг хъуыды. Æмбаргæ каст. Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Пълан аразын. Адæймаджы хуыздæр миниуджытæн аргъ кæнын. Рæдыдыл сæттын æмæ йæ раст кæнын. Радзырдæн æндæр сæргонд дæттын. Нывтыл бакусын. «Сдзурын сæ кæнын». Фæрстытæн дзуапп дæттын.	

3	2	М. Зошенко. «Сайын на хъæуы». Æмбисæндтæ.		Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæ. Бинонтæ: мад, фыд хо æмæ æфсымæры 'хсæн ахастытæ. Рæстдзинад æмæ сайын. Уацмысы сæйраг персонаж. Рæдыд æмæ йæ раст кæнын. Уацмысы цаутæ фæд- фæдыл равæрын, сæйрагдæры дзы рахицæн кæнын. Тексты хъуыдыйæдтæй пълан аразын. Хи ныхæстæй дзурын.	
4	1	Плиты И. «Тæргайгæнæг». Уыци-уыци.		Ног æрмæг	Уацмыс аив кæсын. Жанр, темæ. Адæймаджы æвзæр миниуджытæ. Бинонтæ: мад æмæ æфсымæрты 'хсæн ахастытæ. Æмбисонды мидис æмбарын Уыци- уыци бахъуыды кæнын. Хъуыдыйæдтæ хъæугæ дзырдтæй æххæст кæнын.	
5	1	В. Осеева. «Хæларзæрдæ чызг»		Ног æрмæг	Литературон аргъауы хицæндзинад. Ирони. Уацмыс кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын. Хи цæстæнгас æвдисын. Хæлардзинадæн уæйгæнæн нæй, æууæнкæн та- хæрæн. Уацмысæн æндæр кæрон æрхъуыды кæнын.	

6	1	В. Осеева. «Хæларзæрдæ чызг». Ирони.		Рефлекси.	<p>Хи зонындзинæдтæ сбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдæмæ арфдæр цы бахызт. Æз афтæ бакодтаин? Цæмæн равзæрста автор йæ уацмысæн дæлгоммæ ныхас(ирони)? Цы цæстæнгас мæм сæвзæрд уацмысы сæйраг персонажмæ?</p>	
7	1	Хъантемыраты К. «Аслæнбег».		Ног æрмæг	<p>Уацмыс аив кæсын. Жанр, темæ. Адæймаджы æвзæр миниуджытæ. Бинонтæ: мад, фыд æмæ сæ лæппуйы 'хсæн ахастдзинæдтæ. Диалогон ныхасы архайын. Æмбисæндты хъуыды равзарын. Пъланмæ гæсгæ радзырд хи ныхæстæй дзурын.</p>	
8	1	Джиоты К. «Æнæрхъуыды чызг». Тагъддзуринаг. Ирхæфсæн. Чеджемты Г. «Сæныччы фыццаг балц хъæдмæ».		Ног æрмæг	<p>Уацмысты жанртæ. Сæйраг хъуыды, темæ. Æнæрхъуыдыдзинад, хинæй цæуын. Сыгъдæгзæрдæ æмæ æнæхин уæвын. Ирхæфсæн æмæ тагъдзуринаг. Хатдзæгтæ скæнын. Диалогон ныхас. Къæйттæй куыст.</p>	

9	1	<p>Хорзæй хорз загъын хъæуы, æвзæрæй та-æвзæр.</p> <p>Тест.№2 кæнæ нывмæ гæсгæсочинени</p>		Контролон урок	<p>Рацыд уацмыстыл афæлгæст. Авторты зонын. Адæймаджы æвæрццаг æмæ æппæрццаг миниуджытæ. Бинонты 'хсæн хуыздæр ахастдзинæдтæ цы уацмысты ис , уыдон хицæн кæнын. Æвзæр миниуджытæ æмæ сæ аххосæгтæ.</p> <p>Тагъддзуринагтæ, æмбисæндтæ æмæ ирхæфсæнтæй цы бахъуыды кодтой. Ахуыргæнæг æмæ скъоладзауты иумæйаг хатдзæг. Сабиты хи хъуыдытæ. Диалогон ныхас. Зæрдывæрдæй чи цавæр æмдзæвгæ бахъуыды кодта. Къордтæй æмæ къæйттæй куыст</p>	
---	---	---	--	----------------	---	--

Скодта Митын Лæг йæ урс кæрц

1	1	Хъайтыхъты Г. «Зымæг». Уыци- уыци. Ситохаты С. «Тудзи æмæ сырддонцъиу».....		Ног темæ ахуыр кæныны урок	Лирикон æмдзæвгæ. Автор. Зымæгон æрдзы ивддзинаedtæ. Абарст(мит æмæ ссад). Сабиты æнкъарæнтæ. Зæрдывæрдæй йæ ахуыр кæнын. Уыци- уыци. Радзырд. Зымæгон хъызт. Сырддонцъиуы æргъæвст. Тудзийы диссаджы ми. Абарст(адæймаг æмæ цæрæгойтæ). Радзырд хæйттыл дих кæнын. Сæргæндтæ сын хъуыды кæнын. Къордтæй куыст.	
2	2	Н. Павлова. «Зымæгон аргъау». Чеджемты Георы тæлмац.		Ног æрмæг	Литературон аргъау. Йæ хицæндзинад. Хæларзæрдæ æмæ æууæнк. Чъындыдзинад, хиндзинад. Рæдыд афойнадыл раст кæнын. Нывтæм гæсгæ куыст. Дзырдуатон куыст. Сценкæ саразын	
3	1	Цæрукъаты В. «Заз». Палиндром.		Ног æрмæг	Лирикон уацмыс. Дзырдуатон куыст. Нывмæ гæсгæ радзырд кæнæ аргъау æрхъуыды кæнын.	

4	1	Скодта Митын Лæг йæ урс кæрц		Рефлекси	<p>Хи зонындзинаедтæ сбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдыл тынгдæр цы бадардтон.</p> <p>Радзырд æмæ æмдзæвгæ кæрæдзийæ цæмæй хицæн кæнынц. Чиныджы кæрон цы нывтæ ис, уыдонæй темæмæ хæстæгдæр чи у, уымæ гæсгæ чысыл радзырд саразын.</p>	
5	1	Къадзаты С. «Цæй, ныр та ды дæр фæлвар- Ам хъæугæ дзырдтæ ссар!». Будайты М. «Зæронд Ног азы æхсæв».		Ног æрмæг	<p>Нывмæ гæсгæ куыст.</p> <p>Уацмысы жанр, йæ мидис.</p> <p>Радзырды сæйраг архайæг Тетейы миниуджытæ. Сабиты цин. Тетейы нанайæн характеристика раттын.</p> <p>Лексикайыл куыст.</p> <p>«Хæдзаронты» нысаниуæг.</p>	
6	1	Къадзаты С. «Зымæгон райсом». Уыци-уыцитæ. Зымæджы мæйты нæмттæ.		Ног æрмæг	<p>Нывты бæсты хъæугæ дзырдтæ æвæрын.</p> <p>Фæрстытæн дзуапп дæттын.</p> <p>Уыци-уыцитæ базоннын.</p> <p>Стъæлфыты бæсты хъæугæ дзырд æвæрын. Зымæджы мæйтæ бахъуыды кæнын.</p>	

7	1	<p>Скодта Митын Лæг йæ урс кæрц</p> <p>Тест №3</p>		<p>Контролон урок. Зымæджы темæйæ рацыд æрмæг фæлхат кæнын</p>	<p>Уацмысты жанртæ иртасын. Ног лексика. Рацыд темæйæ зонындзинадтæ бæрæг кæнын. Ног азы бæрæгбоны равзæрд. Уацмысты сæргæндтæ, авторты нæмттæ. Аив, æвзаргæ, æмæ æмбаргæ каст. Нывты мидис. Нывтæм гæсгæ радзырдтæ, аргъæуттæ хъуыды кæнын. Дзырдтæ хъæугæ дамгъæтæй, хъуыдыйæдтæ хъæугæ дзырдтæй æххæст кæнын. Зæронд Ног Азы бæрæгбоны равзæрд. Ирон хæринагтæ уыцы бæрæгбонмæ.</p>	
---	---	---	--	--	--	--

Æнæзивæг куы уай – хуыздæр бынат дæ бар!

1	1	Æмбалты Ц. «Скъоламæ». К. Ушинский «Дыууæ гутоны».		Ног темæ ахуыр кæныны урок	Темæйы мидис. Уацмысты жанртæ, сæ сæйраг хъуыды. Цæмæ разæнгард кæнынц сабиты? Æмдзæвгæйы афæдзы афон. Дзырд синонимæй ивын. Зæрдывæрдæй ахуыр кæнын. Аргъаумæ æмбисонд æрхæссын. Уацмысы сæйраг хъуыды æвдисæг бынат агурын. Дзырдуат.	
2	1	Баситы М. «Хъæбулы зæрдæ». Тагъдзуринаг. Джиоты К. «Хæдзармæ куыст». Мæстæймарæн.		Ног æрмæг	Уацмысты жанртæ, сæ сæйраг хъуыды. Дыууæ чызджы абарын, æмбисæндтæ сæм æрхæссын. Радзырдæн хорз кæрон æрхъуыды кæнын. Фæндонмæ гæсгæ æмдзæвгæйы хай зæрдывæрдæй ахуыр кæнын. Радзырдæн хорз кæрон æрхъуыды кæнын.	
3	1	Е. Пермяк. «Филя». Мæстæймарæн. Баситы М. «Мæ бандон». Уыци- уыцитæ.		Ног æрмæг	Уацмысы сæйраг хъуыды. Адæймаджы æвзæр миниуджытæ-хивæнд, хиппæлой æмæ рæузонд. Радзырд пъланмæ гæсгæ хи ныхæстæй дзурын. Ног дзырдтæ. Беседæ: «Хи куыд дарын хъæуы». Филя æмæ æмдзæвгæйы лæппуйы миниуджытæ абарын. Уыци-	

					уыцитыл куыст..	
4	1	Тъехты А. «Æгънæг»		Ног æрмæг	Уацмысы сæйраг хъуыды. Адаймаджы хорз миниуджытæ: коммæ кæсын, хистæры ныхасæн аргъ кæнын. Раст хъомылад: сывæллоннæн йæхи куыстыл æфтауын, амонын ын. Къæйттæй куыст-диалогы архайын. Аив кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын.	
5	1	Ю. Ермолаев. «Дыууæ адджын гуылы». Ирхæфсæн. Гæдиаты С. «Кæсаг, хæфсæмæ цъиусур».		Ног æрмæг	Уацмысты сæйраг хъуыды. Жанртæ. Адаймаджы æвзæр миниуджытæ: æгоммæгæс, хивæнд хистæры ныхасæн аргъ нæ кæнын. Мады хъомыладон мадзæлттæ. Фарст: Мад раст бакодта? Хи хъуыдытæ зæгъын. Рольтæм гæсгæ каст. Аив, раст æмæ æмбаргæ каст. Басняйы сæйраг хъуыды. Ирхæфсæн кæнæ басня зæрдывæрдæй бахъуыды кæнын.	

6	1	Гæззаты И. «Йæ зивæджы- йæ мæлæт». Æмбисæндтæ.		Ног æрмæг Уацмысы сæйраг хъуыды. Жанр. Адæймаджы æвзæр миниуджытæ: зивæггæнаг, æгоммæгæс, хивæнд хистæры ныхасæн аргъ нæ кæнын. Фарст: Кæй аххосæй сси Мыстачъе ахæм? Фыццаг хайы фæстæ фарст: Дарддæр Мыстачъи цы хъуамæ фæуа? Цæггай –абзацгай каст. Хъæлæсы уагæй мад æмæ фыды ныхæстæ хицæн кæнын. Дыккаг хай: Сабыр хъæлæсы уагæй кæсын, æртæ хайыл æй адих кæнын, алы хайæн дæр сæргонд раттын. æмсисæндтæ аргъауы кæцы бынат æвдисынц, уыдон ссарын. Аргъауæн хорз кæрон æрхъуыды кæнын.	
7	1	К. Ушинский. «Хъазтæ» Ирхæфсæн.		Ног æрмæг. Рефлекси Уацмысы жанр. Рольтæм гæсгæ каст. Уацмысы сæйраг хъуыды æвдисæг дзырдтæ агурын. Ныв цы хаймæ ахæссæн ис, уыцы бынат ссарын æмæ йæ бакæсын. Текст цы хъæлæсы уагæй кæсгæ у, уый сбæрæг кæнын. Тексты агурын, фæрстытæн дзуапп цы бынат ратдзæн, уый. Хи ныхæстæй	

					<p>йæ радзурын.</p> <p>Хи зонындзинаедтæ сбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдыл тынгдæр цы бадардтон. Радзырд æмæ æмдзæвгæ кæрæдзийæ цæмæй хицæн кæнынц. Цы у басня та? Чиныджы кæрон цы нывтæ ис, уыдонæй темæмæ хæстæгдæр чи у, уымæ гæсгæ чысыл радзырд саразын</p>	
8	1	<p>Узбекаг аргъау: «Цыргъзонд æфсымæртæ».....</p>		<p>Фæсурокты кæсын</p>	<p>Уацмысы жанр. Ног дзырдтæ. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Цавæр у уацмысы сæйраг хъуыды. Цы пайта у цыргъзонддинад?</p>	
9	1	<p>Æнæзивæг куы уай – хуыздæр бынат дæ бар!</p> <p>Сочинени</p>		<p>Контролон урок.</p>	<p>Уацмысты жанртæ кæрæдзийæ иртасын. Ног лексикæ. Рацыд темæйæ зонындзинаедтæ бæрæг кæнын. Уацмысты сæргæндтæ, авторты нæмттæ. Аив, æвзаргæ, æмæ æмбаргæ каст. Нывты мидис. Нывтæм гæсгæ радзырдтæ, аргъæуттæ дзурын. Дзырдтæ хъæугæ</p>	

					дамгъæтæй, хъуыдыйæдтæ хъæугæ дзырдтæй æххæст кæнын. Зæрдывæрд уацмыстæ дзурын.	
Мæргътæ æмæ цæрæгойты дунейы						
1	1	Асаты А. «Сырдты бæрæгбон». Ирхæфсæн.		Ног темæ ахуыр кæныны урок	Темæйы хицæндзинад. Нывы æмæ æмдзæвгæйы æнахуырай цы ис? Æмдзæвгæйы архайджытæ æцæгæйдæр кафын зонынц? Аргъæуутты иууылдæр сæ кæрæдзимæ хæлар цæстæй кæсынц? Сырдтæй алкæцыйы миниуæг дæр радзурын. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын. Ирхæфсæн бахъуыды кæнын.	

2	1	Дзесты К. «Хъæбатыр тæрхъус». Уыци- уыци.		Ног æрмæг	Литературон аргъау. Автор. Цавæр уацмысæй ма зындгонд у автор? Аргъауы сæйраг хъуыды. Хъуыдымæ гæсгæ сæргонд æвзарын. Фыссæджы ахаст йæ персонажмæ. Уыци-уыци бахъуыды кæнын.	
3	1	Астемыраты И. «Гидус». Ирхæфсæн.		Ног æрмæг	Радзырды мидис. Йæ сæйраг хъуыды. Цы хъуамæ фæуыдаиккой гæдыйы лæппынтæ? Диссагæй та цы ис радзырды? Радзырдæн æндæр кæрон æрхъуыды кæнын. Ирхæфсæн зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.	
4	1	Хъайтмазты А. «Сидзæр». Виталий Бианки. «Зараг цъиу».		Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Йæ мидис. Сабиты æнкъарæнтæ æргом кæнын. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын. Радзырд аив кæсын. Йæмидис ын æмбарын кæнын. Цæрагойты миниуджытæ зоннын.	

5	1	<p>Скодта Митын Лæг йæ урс кæрц. Æнæзивæг куы уай – хуыздæр бынат дæ бар. Мæргътæ æмæ цæрагойты дунейы</p> <p>Тест №5</p>		Рефлекси	<p>Рацыд темæтæй хи зонындзинæдтæ бæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдæмæ арфдæр кæцы темæ бахызт. Æз афтæ кæцы ран бакодтаин? Цы мын амоны автор йæ уацмысты персонажты архæйдтытæй. Цы цæстæнгас мæм сæвзæрд уацмысты сæйраг архайджытæм? Цыбыр радзырд æрхъуыды кæнын. Тагъдзуринагтæ, уыци-уыцитæ, ирхæфсæнтæ. Нывтæм гæсгæ куыст.</p>	
6	1	<p>Хъайтыхъты А. «Додæ æмæ хъазтæ». «Цæуыл куыдта Сослан». Ирхæфсæн</p>		Ног æрмæг	<p>Нывтæм гæсгæ куыст. Радзырдты сæйраг хъуыды. Додæ æмæ Сосланмæ цы ис иумæйагæй? Хъаз хиппæлой æмæ куыдз тæргайгæнаг. Ирхæфсæн рæвдз кæсын. Радзырд аив кæсын.</p>	

7	1	Хъантемыраты К. «Асайдта нанайы». Палиндром.		Ног æрмæг	Радзырды сæйраг хъуыды. Нывмæ гæсгæ куыст. Хазбийы сайæгой схонæн ис? Уæдæ цавæр зæрдæйы хицау у? Радзырд аив кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын.	
8	1	Хаджеты Т. «Рувас, уасæг æмæ лæг»		Ног æрмæг	Æмдзæвгæ кæсын. Дзырдуат. Цы зонд амоны уацмыс?	
9	1	Аргъау. «Рувас æмæ зыгъарæг»		Ног æрмæг	Аргъауы сæйраг хъуыды. Литературон æмæ адæмон аргъауы хицæндзинад. Аив кæсын, хи ныхæстæй дзурын. Хæларыл хинæй цæуын. Хи хъуыдытæ зæгъын. Цæрагойты миниуджытæ.	

Æгас цæуай, уалдзæг!

1	2	Нигер. «Сабиты зараг». Æмбисæндтæ. К. Ушинский. «Мыдыбындзытæ».		Ног темæ ахуыр кæныны урок	Æмдзæвгæ кæсын. Дзырдут. Æмбисæндтæ ахуыр кæнын. Аргъау рольтæм гæсгæ кæсын. Афæдзы афонтæ. Мыдыбындзыты миниуджытæ. Уацмыс хæйттыл дих кæнын.	
2	1	Хетæгкаты Къ. «Зæрватыкк». Тагъдзуринаг. Уыци-уыцитæ.		Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Уалдзыгон мæргътæ. Зæрватыччы миниуджытæ. Тагъдзуринаг æмæ æмдзæвгæ зæрдывæрдæй ахуыр кæнын. Уыци-уыцитæ базонин.	

3	1	Уырымты П. «Мыст æмæ нартхоры нæмыг». Уыци-уыци		Ног æрмæг	Литературон аргъау. Авторы зонын. Аргъауы сæйраг хъуыды. Нартхоры гагайы тас. Йæ ирвæзынгæнаг. Æрдзы ивддзинадтæ уалдзыгон. Уыци-уыци ахуыр кæнын.	
4	1	Дж. Родари. «Хур æмæ мигъ» Æмбисонд. Уалдзæджы мæйты нæмттæ.		Ног æрмæг	Литературон аргъау. Автор. Аргъауы сæйраг хъуыды. Цавæр адæймæгты миниуджытæ æвдисы автор хур æмæ мигъы хуызы? Уалдзæджы мæйты нæмттæ бахъуыды кæныныл куыст. Æмбисонд бахъуыды кæнын.	

Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон

1	1	Хозиты П. «Райгуыраен бæстæ».		Ног темæ ахуыр кæныны урок	Радзырд. Йæ сæйраг хъуыды. Нывмæ гæсгæ куыст. Цы у ирон лæгæн Фыдыбæстæ? Райгуыраен бæстæ æмæ ныййарæг мад. Уарзон хъæбул æмæ хъæбулы уарзондзинад. Фыдæлты æгъдæуттæ æмæ мадæлон æвзаг. 2	
2	2	Джыккайты Ш. «Бæрзонд æфцæгыл» Æмбисонд.		Ног æрмæг	Уацмысы жанр. Автор. Радзырды сæйраг хъуыды. Дыууæ суадоны æмæ дыууæ гагайы-иу хох иу зæххы сой(цы нысан кæнынц, уый бамбарын кæнын). Цæгат æмæ Хуссар. Хæлардзинад æмæ æфсымæрдзинад. Цæргæс-зæххы фарн, хæхты уд. Фысгæ кæнæ дзургæ сочинени. Дзырдутон куыст. Æмбисонд бамбарын кæнын æмæ йæ бахъуыды кæнын.	
3	1	Ходы К. «Цин». Палиндром.		Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Автор. Нывмæ гæсгæ куыст. Æнæзонгæ дзырдтæ сбæрæг кæнын. Раст кæсын. Хъæлдзæг хъæлæсы уагæй кæсын. Аив кæсыны конкурс саразын(жюрийы скъоладзаутæ сæхæдæг). Палиндром бахъуыды кæнын.	

4	1	Джыккайты Ш. «Уызыны хæдзар». Æмбисонд .		Ног æрмæг	Автор. Уацмысы жанр. Аргъауы сæйраг хъуыды. Уызыны цард кæйдæр хæдзары. Фысымты цæстæнгас уызынмæ. Цы нæ фаг кæны уызынæн? Цы у хи хæдзар? Дойны æмæ æххормаг цæуылнæ тых кæнынц уызыныл? Хи хæдзар æмæ хи бæстæмæ уарзондзинад. Æмбисонды хъуыды зæрдыл бадарын.	
5	1	Хъайтыхъты А. «Баба, уæлахиз мæ хъæуы».		Ног æрмæг	Автор. Уацмысы жанр. Радзырды сæйраг хъуыды. Фыдыбæсты Стыр хæсты тыххæй хуымæтæг зонындзинæдтæ радтын. Цы хоны гыщцыл лæппу уæлахиз? Текст раст, аив кæсын. Цæггæй (абзацгай) каст. Фыццаг дыууæ абзацы дзырдтæ дывæргонд æмхъæлæсон дамгъæтимæ ссарын. Дзырдтуатон куыст.	

6	1	Джыккайты Ш. «Мæсгуыты хабар».		Ног æрмæг	Радзырды автор, йæ сæйраг хъуыды. Дзырдутон куыст. Текст раст, æмбаргæ каст бакæнын. Ныв цы бынатмæ ахæссæн ис, уый ссарын æмæ бакæсын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.	
7	1	Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон.		Контролон урок	Чиныджы 145-æм фарсыл цы фæрстытæ ис, уыдонæн дзуæппытæ раттын. Сывæллетты фæндонмæ гæсгæ æмдзæвгæтæ зæрдывæрдæй дзурын.	

Календарон-тематикон пълан ирон (мадæлон) литературæйæ 3 къласæн

№	Сахæтты нымæц	Урочы темæ	Урочы тип	Равзарианæ фарстатæ	Скъоладзауты зониндзинæдтæм домæнтæ
Сæрды мысинæгтæ (Зсах)					
11	1	Хетæгкаты Къ. «Сæрд». Тагъдзуринаг. Астемыраты И. «Сæрдыгон нывтæ»	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Авторты царды хабæрттæ. Уацмысты жанртæ зонин. Æрдзы рæсугъддинад æмæ хъæздыгдинад æмбарын æмæ йын аргъкæнын. Чиниджы нывмæ гæсгæ сæрды тыххæй чысыл радзырд саразын. Тагъдзуринаг бахъуыды кæнын.Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын. Астемыраты Изеты 4 æмæ 5-рæнхъонтæй иу зæрдыл бадарын.	Зонин: цæмæй райы поэты зæрдæ; æрдзы хъæздыгдинад куыд равдыста æмæ ног дзырдты нысаниуæг Арæхсын: хъæугæ уацмыс ссарынмæ, æмдзæвгæйы мидис зонин æмæ йæ зæрдывæрдæй дзурын, тагъдзуринаг раст кæсын æмæ дзурын.
2	1	Аргъау «Рувас æмæ уæрыкк» Æмбесонд. Ирхæфсæн	Ног æрмæг	Жанр: аргъау. Цæмæн у аргъау? Афæдзы афонтæй кæцыты цæуы архайд? Аргъау æмæ литературон аргъауы хицæндзинад æмбарын. Текст хи ныхæстæй дзурын, хæйттыл æй дих кæнын зонин. Уацмысы сæйраг хъуыды.	Зонин: уасмысты сæргæндтæ, жанртæ, сæ авторты нæмттæ, сæсæйраг мидис, нывмæ гæсгæ чысыл радзырд аразын. Арæхсын:
3	1	Чеджемты Г. «Сызгъæрин лæппу» (скъуыддзаг1-аг хай). Текст.	Ног æрмæг	Уацмысы жанр зонин. Ирбег Айсеты фæдзæхст куыд æххæст кодта? Нанайы ныхæстæ йæ дисы цæмæн бафтыдтой? Цы йын бафæдзæхста нана æмæ цæмæн? Радзырды 1-аг хайæн ног сæргонд æрхъуыды	– уацмыс аив, раст, æмææмбаргæ кæсынмæ – уацмысытемææмæ сæйраг хъуыдырахицæн

				<p>кæнын. Тексты мидис кæронмæ радзурын. Цæмæн æй схуыдта автор «Сыгъзæрин лæшпу?» Текст æмбаргæ каст кæнын. йæ сæйраг хъуыды йын æмбарын. Цæмæн у райгуырæн зæхх тыхдæттæг? Цы у текст?</p>	<p>кæнынмæ; – ирхæфсæн зæрдывæрдæй ахуыр кæнынмæ; – текст хи ныхæстæй дзурынмæ, хæйттыл æй ди кæнынмæ, пълан ын аразынмæ - тексты сæйраг хъуыды хицæн кæнынмæ.</p>
Дуне у уыци-уыцитæй конд, уыдонмæ сыгъзæрин дæгъæл – зонд (3 сах)					
1	1	Эзоп «Рувас æмæ сæгъ» (басня). Æртæ зондабийы(англисаг фольклорæй)	Ног æрмæг	<p>Жанр:Басня. Чи уыд Эзоп? Текст кæсын æмæ йæ хи ныхæстæй дзурын. Чинджы ныв басняйы кæцы хаймæ ахæссæн ис? Басняйы сæйраг хъуыды. Сæгъæй рувасæй чи уыди зондджындæр.</p>	<p>Зонын: - уасмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; -сæрды мæйты нæмттæ Арæхсын: – уацмыстæ аив, раст, æмææмбаргæ кæсынмæ; -уыци-уыцитææмæ ирхæфсæнтæ зæрдывæрдæй дзурынмæ; -тагъдзуринаегтæрæвдз æмæ раст дзурынмæ</p>

2	1	М. Зоценко «Æппæты сæйрагдæр»	Ног æрмæг.	Уацмысы жанр. Йæ автор æмæ тæлмагæнæг. Æнæзонгæ дзырдтыл куыст. Уацмысы сæйраг хъуыды. Цæуыл мæт кодта Андрейы мад? Тæшпуд уæвын цæмæй æвзæр у? Цы у æппæтæй сæйрагдæр, авторы хъуыдымæ гæсгæ, сывæллоны хъомылады? Радзырды мидисмæ гæсгæ цыбыр сочинени ныффыссын сабитæн сæхи миниуджыты тыххæй.	
3	1	Джыккайты Ш. «Хæмæты балц сахармæ». Къадзаты С. «Мæстæймарæн».	Ног æрмæг	Уацмысы автор, йæ жанрæмæ йæ сæйраг хъуыды. Хæмæты фæлгонц. Цы у Хæмæтæн йæ царды æппæтæй зынаргъдæр. Цы зæгъынмæ хъавыд автор Хæмæты фæлгонцæй. Цы у диалог? Чи кæимæ дзуры радзырды. Мæстæймарæн зæрдывæрдæй сахуыр кæнын. æмбисæндты хъуыды зæрдыл бадарын.	
Байрай бæркаджын, бурзачъе фæззæг! (5сах)					
1	1	Хетæгкаты Къ. «Фæззæг». Хозиты Я. «Сабитææмæ фæззæг».Æмбисæндтæ.	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Уацмысты автортæ, сæ жанртæ, темææмæ сæйраг хъуыды. Æмдзæвгæты мидис æмбарын. Диалогы архайын. Архайджыты миниуджытæ. Æрдзы ивдзинæдтæ фæззыгон. Æмбисæндтæ зæрдыл бадарын. Цы ис æмхуызонæй дыууææмдзæвгæйы? Нывы цы халсартææмæ дыргътæ ис, уыдоны нæмттæ зонын. Зæрдывæрдæй Къостайы æмдзæвгæ сахуыр кæнын.	Зонын: - уасмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; -сæрды мæйты нæмттæ Арæхсын:

					<p>– уацмыстæ аив, раст, æмææмбаргæ кæсынмæ;</p> <p>-уыци-уыцитææмæ ирхæфсæнтæ зæрдывæрдæй дзурынмæ;</p> <p>- тагъддзуринагтæрæвдз æмæ раст дзурынмæ</p>
2-3	2	Чеджемты Г. «Афтæ райдыдта фæззæг».....	Ног æрмæг ахуыр æмæ фидар кæнын.	Жанр. Афæдзы афон. Адæймаг æмæ цæрæгойты'хсæн ахаст. Æмбаргææмæ аив каст. æнæзонгæ дзырдтыл бакусын. Текстæй хъæугæ скъуыддзаг æвзарын. Интонацийы фæрцы хъуыдыйады мидис раст æмбарын. Æнцойгæнæн дзырдтæ. Къордты куыст. Нывтæм гæсгæ куыст. Текст хæйттыл дих кæнын. Алы хаймæ дæр нывтæ скæнын, кæнæ радзырдтææрхъуыды кæнын.	
4	1	Цæрукъаты В. «Бабызы лæппын». Хъодзаты Æ.«Парчы». Чеджемты Г. «Хърихъупп»	Ног æрмæг	Уацмысты жанртæ, сæ автортæ, сæсæйраг хъуыды. Архайджыты митæн аргъ кæнын. Хъæддаг æмæ хæдзарон мæргъты миниуджытæ. Хæдзарон бабыз цæмæн атахт хъæддæгтимæ (сабиты хъуыдытæм байхъусын). Радзырдыл куыст. Цæмæн уыд парк афтид. Цæмæй базонæн ис радзырды фæззæджы миниуджытæ? Цæмæн хоны автор доныхъазты æнусон уæздандзинады æвдисæнтæ? Цы у олицетворени? «Хърихъупп» зæрдывæрдæй сахуыр	

				кæнын. Нывтыл бакусын.	
5	1	Лæмбынæг кастæ? Тест№1	Рефлекси. Контролон урок	<p>Хи зониндзинаедтæсбæрæг кæнын. Сæрд æмæ фæззæджы тыххæй цы æрмæг рацыдысты, уымæй цы бадардтой сæ зæрдыл. Хи цæстæнгас равдисын. Цыбыр радзырдтæ аразын. Уацмысты жанртæ. Æмдзæвгæтæ зæрдывæрдæй дзурын. Æмбисæндтæ, тагъдзуринагтæ. Цы автортимæ базонгæ сты, уыдонæй кæй бахъуыды кодтой. Нывтыл куыст. Хи архайдæн аргъ скæнын æмæ а.д..</p>	
Мæргътææмæ цæрæгойты дунейы(10сах).					
1	1	Хетæгкаты Къ. «Цъиу æмæ сывæллæттæ». М. Пришвин. «Дыууæ дзывылдары».	Ног темæ ахуыр кæныны урок	<p>Жанр. Аив кæсын, орфоэпийы нормæтæ хынцгæйæ. Зæрдæйы æнкъарæттæ равдисын. Диалогы архайын. Цы зонд амоны æмдзæвгæ-аргъау? Адæймаджы миниуджытæй дзы цавæрыл дзырд цауы. Адæймаг æмæ цæрæгойты 'хсæн ахастыгæ. ? Фæрстытæн дзуапп дæттын. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын. Радзырды сæйраг хъуыды. Куыд архайдтой дзывылдартæ, адæймаджы</p>	<p>Зонын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уасмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис;

				<p>куы федтой, уæд. Уацмыс хæйттыл дих кæнын. Диалогы архайын. Æмдзæвгæйы цъиуимæ йæ абарын. Зынаембарæн дзырдтыл куыст. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.</p>	<p>-сæрды мæйты нæмттæ</p> <p>Арæхсын:</p> <p>– уацмыстæ аив, раст, æмææмбаргæкæсынмæ;</p> <p>-уыци-уыцитææмæ ирхæфсæнтæ зæрдывæрдæй дзурынмæ;</p> <p>-тагъддзуринагтæрæвдз æмæ раст дзурынмæ</p>
2	1	<p>Хаджеты Т. «Чысыл ныв». Ирхæфсæн. Астемыраты И. «Тикис æма мистæ».</p>	<p>Ног æрмæг</p>	<p>Жанр. Автортæ. Текстимæ куыст. Фыццаг æмдзæвгæйы - мад æмæ хъæбулы ахаст. Цæмæй ныфсджын уыд гыццыл цъиу? æмдзæвгæ аив кæсын. Ирхæфсæн зæрдыл бадарын. Дыгурон диалекты нысаниуæджы тыххæй радзурын. Диалект цы у ,уый зæрдыл æрлæууын кæнын. Чи уыд æмдзæвгæйы зонджындæр? Æмбисонд зæрдыл бадарын. Æмдзæвгæ аив кæсын.</p>	
3	1	<p>Джыккайты Ш. «Æхсары цуан». Тагъддзуринаг.</p>	<p>Ног æрмæг</p>	<p>Уацмысы жанр, автор. Темæ, сæйраг хъуыды. Цавæр лæппу схонæн ис Æхсары? Иубон цы ныв федта, уый куыд аивта Æхсары миддуне. Сабиты хъуыдытæ базонын Æхсары миты тыххæй. Радзырд хæйттыл адих кæнын, алы хайæн дæр сæргонд æрхъуыды кæнын, кæнæ радзырдæн æндæр кæрон æрхъуыды кæнын. Тагъддзуринаг зæрдыл бадарын.</p>	

4	1	Мæлдзыг æмææхсæнкъ. Ирхæфсæн.	Ног æрмæг	Аргъауы сæйраг хъуыды. Литературон æмæ адамон аргъауы хицæндзинад. Аив кæсын, хи ныхæстæй дзурын. Хæларыл иузæрдион уæвын, йæфервæзын кæныны тыххæй цыфæнды зындзинадæн дæр бафæразын. Æнæхипайда æххуыс чи бакодта æхсæнкъæн? Хæдзарон цæрæгойты миниуджытæ. Хи хъуыдытæ зæгъын. Иннæ цæрæгойты миниуджыты тыххæй радзурын. Нвтыл куыст. Ирхæфсæн зæрдыл бадарын.	
5	1	Хъодзаты Æ. «Æнкъард хабар»	Ног æрмæг	Уацмысы жанр, автор. Темæ, сæйраг хъуыды. Чи у радзырды сæйраг архайæг? Аив кæсын, архайджытæн характеристикæ дæттын. Диалогы архайын.. Адæймджы хорз æмææвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Фæрстытæн дзуапп дæттын.	
6	1	Мæрзойты С. «Сæгуыты лæппын». Дзасохты М. «Уыци-уыци»	Ног æрмæг	Автор, уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Чи баххуыс кодта сæгуытæн? Цавæр лæппу уыд Умар? Цуанон та? Кæуыл æууæндынц цæрæгойтæ? Тæрсгæ та цавæр адæймæгтæй кæнынц? Адæймджы хорз æмææвзæр миниуджытæн аргъ кæнын. Цыбыр фысгæ кæнæ дзургæ сочинени æрхъуыды кæнын. Уыци-уыци зæрдывæрдæй сахуыр кæнын	

7	1	В. Бианки. «Уыг». Ирхæфсæн.	Ног æрмæг	Автор, уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Литературон аргъауы хицæндзинад. Уыг æмæ зæронд лæджы ахаст. Чи сæ разынд зондджындæр? Аив кæсын. Текст хæйттыл дих кæнын, сæргæндтæ сын æрхъуыды кæнын. Ирхæфсæн зæрдыл бадарын.	
8-10	1-3	Чеджемты Г. «Хъæды æмбисæндтæ»..... Ирхæфсæн	Ног æрмæг (2сах). Фæлхат кæныны урок (1сах).	Литературон аргъау, йæ автор, йæ хицæндзинад адæмон аргъауæй. Уацмыс кæсын æмæ хи хъуыдытæ дзурын архайджыты миниуджыты тыххæй. Цуаноны мийæн аргъ скæнын. Аргъаумæ гæсгæ куыд схонæн ис рувас æмæ бирæгъы. Цæуылнæ баххуыс кодта рувас бирæгъæн? Цуанонимæ сæ абарын. Ирхæфсæн зæрдыл бадарын. Хи зонындзинæдтæсбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдæмæ арфдæр цы бахызт. Уацмысты архайджытæй кæй бафæзмыдтаин?	
Скодта митын лæг йæ урс кæри.					
1	1	Хозиты Я. «Сабитææмæ зымæг». Тагъдзуринаг.	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Уацмысы жанр, йæ автор, йæ темææмæ сæйраг хъуыды. Зымæджы миниуджытæ. Аив кæсын орфоэпион норматæм гæсгæ. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын. Диалогон ныхасы хицæндзинад. Диалогы архайын. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Нывтæм гæсгæ сочинени æрхъуыды кæнын. Тагъдзуринаг зæрдыл бадарын.	Зонын: - уасмысты сæргæндтæ; -жанртæ, авторты нæмттæ; -сæйраг мидис; -зымджы мæйты нæмттæ

					<p>Арæхсын:</p> <p>– уацмыстæ аив, раст, æмææмбаргæ кæсынмæ;</p> <p>-уыци-уыцитææмæ ирхæфсæнтæ зæрдывæрдæй дзурынмæ;</p> <p>-тагъддзуринаегтæрæвдз æмæ раст дзурынмæ;</p>
2	1	Дзугаты Г. «Зымæг»	Ног æрмæг	Литературон аргъау, йæ автор, темæ, сæйраг хъуыды. Ног дзырдтыл бакусын. Æмбаргæ каст. Зымæг кæимæ фембæлд, уыцы адæймæгтææмæ цæрæгойтыл цæуылнаæ фæтых? Адæймаджы æмæ цæрæгойты цавæр миниуджытыл дзырд цæуы аргъауы? Цы зонд амоны аргъау? Фæрстытæн дзуапп дæттын. Сабитæн сæхи хъуыдытæм байхъусын.	<p>-алыхуызы жанрты уацмыстæхи ныхстæй дзурынмæ;</p> <p>-æмдзæвгæтæ зæрдывæрдæй дзурынмæ;</p> <p>-дыгурон текстытæ раст кæсынмæ;</p>
3	1	Дзарасути Г. «Бацеу-бацеу». Кокайты Т. «Зымæг хæхты». Къадзаты С. «Цымыдис».	Ног æрмæг	Уыци- уыци бахъуыды кæнын. Æмдзæвгæтæ аив кæсын. Нывмæ гæсгæ куыст. Пейзаж.Æмдзæвгæтæй иу зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.	<p>-уацмыстæн æндæр, райдиан, кæрон æмæ сæргæндтæ хъуыды кæнын.</p>

4	1	Асаты А. «Зымæгон цуан».	Ног æрмæг	Литературон аргъау. Уацмысы жанр, йæ автор. Аргъауы темæ, сæйраг хъуыды. Хъæддаг цæрæгойты миниуджытæ. Уыг æмæ мысты ахаст сæ кæрæдзимæ. Текст хи ныхæстæй дзурын. Уацмысы кæрон уæ зæрдæмæ фæцыд? Кæд нæ, уæд ын æндæр кæрон æрхъуыды кæнын.	
5	1	Хозиты М. «Зымæгон». Уалыты Л. «Зымæгон ныв» Уыци-уыци. Хетæгкаты Къ. «Нæуæгбонты зараг».Æмбисонд.	Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Автор. Зымæгон æрдзы ивддзинадтæ. Цæрæгойты миниуджытæ. Нывтæм гæсгæ цæрæгойты царды тыххæй радзырд кæнæ сочинени æрхъуыды кæнын.Зæрдывæрдæй «Хæдзаронтæ» сахуыр кæнын.Æмбисонд зæрдыл бадарын. Уæлæмхасæн æрмæгæй спайда кæнын(чиныджы кæрон). Къордтæй куыст.	
6-7	1-2	С. Михалков. «Ног азы чи 'рцыд, ахæмæцæг хабар».	Ног æрмæг	Литературон аргъау, авторы тыххæй радзурын. Йæ хицæндзинад. Зымæгон хъæды фæлыст. Наз бæласы рæсугъддзинад. Хæларзæрдææмææууæнк. Цæмæй тарсти наз бæлас йæхицæн? Хъæдгæсы фæлгонц. Диалогон ныхас. Радзырд хæйттыл дих кæнын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.	

8	1	Асаты А. «Зымæгон нывтæ».	Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Автор. Зымæгон æрдзы нывтæ. Хæдзарон цæрæгойты миниуджытæ зымæгон. Тæхгæ хулон цъиу кæртмæ цæмæн æртахт? Чи у лирикон герой ацы æмдзæвгæйы? Æмдзæвгæйы кæрон куыд зæгъы автор, зæрдæ цæмæй æвæры? Цымæ цæмæн? Цавæрæмбисонд æрхæссæн ис ардæм?(«Фыдлæг æмæ фыдбон бирæ нæ хæссынц»).	
9	1	Къадзаты С. «Калы дун-дуне тæмæн». Дзаболаты Х. «Дымгæ, футгæнгæ, цæгатæй...». Уыци-уыци.	Ног æрмæг. Рефлекс.	Æмдзæвгæты автортæ. Зымæгон хъызт. Цавæр дзырдты фæрцы æвдисынц автортæ зымæгон æрдзы нывтæ? Хи зоньндзинæдтæсбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдыл тынгдæр цы бадардтон. Куыд равдыстой фысджытæ зымæгон æрдзы нывтææмæ хæдзарон цæрæгойты миниуджытæ. Цавæр æмдзæвгæтæ зоньн зæрдывæрдæй. Цы цæстæнгас мæм сæвзæрд уацмысы сæйраг персонажмæ? Афæдзы афонтæй мæ зæрдæмæ тынгдæр кæцы цæуы? Цæмæн?	
10	1	Лæмбынæг кастæ? Тест №2 кæнæ нывмæ гæсгæсочинени	Контролон урок.	Чиньджы фæрстытæм гæсгæ.	Зоньн: -рацыд æрмæгæй алы жанртæй уацмысты мидис зоньн; -æрдзы миниуджытæ афæдзы алы афонты; -уацмысты авторты; -аргъау адæмон у æви

					<p>литературон æмæ а.д.</p> <p>Арæхсын:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уацмыстæ аив, раст, æмææмбаргæ кæсынмæ; - уыци-уыцитææмæ ирхæфсæнтæ зæрдывæрдæй дзурынмæ; - тагъдзуринагтæрæвдз æмæ раст дзурынмæ; - рацыд темæйæ сочинени фыссынмæ.
Кæмæн цы...(4сах)					
1	1	Хетæгкаты Къ. «Кæмæн цы... . Колити В.«Гириздæ» (Тагъдзоруйнаг). Джыккайты Ш. «Хъохъ».	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Æмдзæвгæты автортæ. Ног дзырдтыл куыст. Рифмæ зæрдыл æрлæууын кæнын. Цавæр миниуджытæ фауынц поэттæ? Хорз та цымæ цы у ? Тыхджынаей тыхджындæртæ вæййы? Цæмæ сайы къæйныхдзинад? Поэтты сæйраг хъуыдытæ. Къостайы æмдзæвгæ «Кæмæн цы...» зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.	

2	1	С. Михалков «Бирæгъыл сайд куыд æрцыди».	Ног æрмæг	Литературон аргъау. Йæ хицæндзинад адæмон аргъауæй. Текст аив æмæ раст кæсын. Уæздандзинад æмææдзæсгомдзинад. Рæдыд афойнадыл раст кæнын зонын. Нывмæ гæсгæ куыст. Дзырдуатон куыст. Сценкæ саразын.	
3	1	Астемыраты И. «Фыдфыдуæгты Фыдбылыз, кæнæ Амындтытæ-ардыдтытæ»	Ног æрмæг	Автор, уацмысы жанр зонын. Адæймаджы æвæрццаг æмææппæрццаг миниуджытæ. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын. Цæмæн схуыдта автор йæ уацмыс афтæ? Ардауынмæ хъусын хорз у? Куыд разылдысты Гæбæцайæн йæ хинтæ йæхиуыл? Уацмыс раст æмæ аив кæсын.	
4	1	В. Голявкин. «Скъаппы».	Ног æрмæг	Автор. Цы 'рцыдис Цыпкиныл? Цавæр лæппу рахонæн ын ис? Æфсæрмыгæнаг схонæн ын ис? Цæмæн? Уыцы хъуыды кæм рабæрæг, уыцы бынат ссарын æмæ йæ бакæсын. Диалогон ныхас. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Аив кæсын.	
Хорз зæрдæйæн – уарзт (7сах)					

1	1	Дзасохты М. «Ныстуантæ». Колити В. «Зæирæ». Æмбесонд. Ерхæфсæн.	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Темæйы мидис. Уацмысты жанртæ, сæсæйраг хъуыды. Цæмæ разæнгард кæнынц сабиты? Цы у æгъдау? Æмдзæвгæтæй иу (фæндонмæ гæсгæ) зæрдывæрдæй сахуыр кæнын. Дзырдут.	
2	1	Тъехты Амыран. «Бæтæг раст бакодта». Ерхæфсæн.	Ног æрмæг	Автор, уацмысы жанр. Текст раст æмæ аив кæсын. Уацмысы сæйраг хъуыды. Адæймаджы хорз миниуджытæ. Æвзæр миниуджытæ æмæ сæ аххосæгтæ. Бæтæг цæмæй раст уыди, йæ фыдмæ кæй нæ байхъуыста, уымæй? Хъæлæсы уагæй фыд æмæ фырты, уый фæстæ та – милиционер æмæ зæронд лæджы ныхæстæ хицæн кæнын. Ерхæфсæны ног дзырдты нысаниуæг бахъуыды кæнын, Ерхæфсæн раст кæсын.	
3-4	1-2	Г.Х.Андерсен. «Фондзæй иу кæрддзæмы».	Ног æрмæг	Литературон аргъау, йæ сæйраг хъуыды. Аргъау æмбаргæ каст кæнын. Хорз æмæ æвзæр миниуджытæ-хивæнд, зивæггæнаг æмæ хиппæлой. Аргъауы алы хаймæ дæр пълан саразын æмæ йæ хи ныхæстæй дзурын. Хъæдуры гагаты хуызы адæймаджы цавæр фæзминаг æмæ фауинаг миниуджытæ æвдыстæрцыд аргъауы? Беседæ: «Хорз адæймаг цавæр хъуамæ уа?».	

5	1	Адæмон аргъау «Узун æмæ падзах. Æмбисæдтæ. Багаты Л. «Æцæг æмбал».	Ног æрмæг	Уацмысты жанртæ сæсæйраг хъуыды. Аргъау бакæсын йæ мидис ын бамбарын кæнын. æмбисондыл бакусын. Чи уыд радзырды æцæг æмбал? Скъоладзауты бафæрсын: уыдон та куыд бакодтаиккой ахæм уавæры. Хæлардзинады æнкъарæнтæрæзын кæнын. Къæйттæй куыст-диалогы архайын. Аив кæсын æмæ хи ныхæстæй дзурын.	
6	1	Чеджемты Г. «Ном» 1-2 хай. Тагъдзуринаг.	Ног æрмæг	Уацмысы сæйраг хъуыды. Цæмæн хуыйны радзырд «Ном»? Нæ гыццыл герой цæмæн маст кодта йæ номыл. Архайд цы рæстæджы цæуы, уымæн характеристикæ дæттын. Адæмы цард уыцы рæстæг. Къониты Сауы фæлгонц. Куыд ныссыгъдæг кæнын кодта Сау сидзæргæс устыты цæхæрадæттæ? Тагъдзуринаг зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.	
7	1	Темæйыл афæлгæст	Рефлекси. Фæлхат кæныны урок.	Хи зонындзинаедтæсбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдæмæ арфдæр цы бахызт. Уацмысты архайджытæй кæй бафæзмьдтаин?	
Чи фехъуыст диссæгтæ, диссæгтæ-тæмæссæгтæ?(5сах)					

1	1	Асаты Астемир. «Диссæгтæ». Тагъдзуринаг.	Ног темæ	Темæйы хицæндзинад. Цы сты диссæгтæ-тæмæссæгтæ? Æмдзæвгæ кæсын. Дзырдут. Нывыл куыст. Цы ис æнахуырæй æмдзæвгæйы? Æмдзæвгæмæ гæсгæ аргъау æрхъуыды кæнын. Тагъдзуринаг зæрдыл бадарын.	
2	1	Къадзаты С. «Алцы иннæрдæм фæцис». «Кадтæй-Цадтæй» (англисаг фольклорæй).	Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Цæмæн сæмхæццæ кодта поэт æмдзæвгæйы дзырдтæ. Сæ бынæтты сæсæвæр æмæ йæ афтæмæй бакæс. Зæрдывæрдæй сахуыр кæн æмдзæвгæ. Тагъдзуринаг æмææмдзæвгæ зæрдыл бадарын. æмдзæвгæ «Кадтæй-Цадтæй» бакæсын.	
3	1	Джыккайты Ш. «Тæссаг балц» 1-аг хай.	Ног æрмæг	Авторы зонын. Уацмысы жанр. Ног дзырдтæ бахъуыды кæнын. Радзырдæн æндæр сæргонд дæттын. Нывыл бакусын Пълан аразын. Лæппуйы йæ фантази цавæр тасмæеркодта?	

4	1	Чеджемты Г. «Сайтан æмæ Сырдон»	Ног æрмæг	Литературон аргъау. Автор. Аргъауы сэйраг хъуыды. Цавæр адæймаджы миниуджытææвдисы автор ? Сайын хорз у? Уæдæ аргъæутты та? Цæмæн ныууагъта Гæтæг йæ сайагдæр фырты йæхицæн? Аргъауы персонажтæй дæ зæрдæмæ фылдæр кæцы цæуы?	
5	1	Лæмбынæг кастæ? Тест №3 кæнæ аргъау æрхъуыды кæнын	Фæлхат кæныны æрмæг	Темæйыл афæлгæст, йæ хицæндзинат иннæ темæтæй. Цы автортимæ базонгæ сты, уыдонæй кæй бахъуыды кодтой. Чиныджы 137-æм фарсы фæрстытæн дзуæппытæ дæттын.	
Æфтауы бæстæ дидинæг, сыфтæр! (бсах)					
1	1	Хетæгкаты Къ. «Чи дæ?» Палиндром. Гæдиаты С. «Уалдзæг Ирыстоны». Ирхæфсæн.	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Автор. Жанр.Æмдзæвгæйы афæдзы афон. Зæрдывæрдæй ахуыр кæнын. Палиндромыл бакусын. Нывтыл куыст. Радзырд æмææмдзæвгæйы иумæйагæй цы ис? Цы базонæн ис радзырдæй раджы заманы цардæй? Ирхæфсæн бакæсын æмæ йæ бахъуыды кæнын..	

2	2	Къадзаты С. æмдзæвгæ. Коцойты А. «Тулдз æмæмæцкъор». Ирхæфсæн.	Ног æрмæг	Уацмысты жанртæ. Автортæ. Æмдзæвгæ аив кæсын, йæ мидис. Радзырд æмææмдзæвгæйы сæйраг хъуыды. Дзырдутон куыст. Тулдз æмæ Мæцкъоры ахаст. Адæймаджы цавæр миниуджытыл дзурынц? Ирхæфсæн зæрдыл бадарын.	
3	1	Асаты А. «Уалдзыгон бæрæгбон». Скъодтати Э. «Рæзбуни».	Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Автор. Нывтæм гæсгæ куыст. Æнæзонгæ дзырдтæсбæрæг кæнын. Раст кæсын. Хъæлдзæг хъæлæсы уагæй кæсын. Аив кæсыны конкурс саразын(жюрийы скъоладзаутæ сæхæдæг).	
4	2	Чеджемты Г. «Арвы дисса»г. Бацеу-бацеу.	Ног æрмæг	Автор. Уацмысы жанр. Аргъауы сæйраг хъуыды. Аргъауы миниуджытæ. Куыд бамбæрстат-мæй къахыр кæд æмæ цæмæн вæййы? Æцæгдзинадæй та дзы цы ис? Бацеу-бацеу зæрдыл бадарын.	
Уæлахизы бæрæгбон					

1	1	Баситы М. «Хъæбатыр Иссæ».Æмбисæндтыл куыст.	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Радзырды автор, йæ сæйраг хъуыды. Текст раст, æмбаргæ каст бакæнын. Фыдыбæсты Стыр хæсты тыххæй хуымæтæг зонындзинæдтæ радтын. Фæрстытæн дзуæппытæ дæттын. Текст цæггæй (абзацгай) каст. Иссææмæ немыцаг афицеры ныхас рольтæм гæсгæ бакæсын.Æмбисæндтыл бакусын.	
2	1	Дзаттиаты .Т. «Илитæ».	Ног æрмæг	Автор. Уацмысы жанр. Хъæбатыр, ныфсхаст... Ацы дзырдты нысаниуæгыл бакусын. Радзырды чи у ныфсхаст æмæ хъæбатыр. Диалогтæ рольтæм гæсгæ бакæсын. Хæстон хъæбатырдзинады тыххæй сочинени ныффиссын.	
3	2	Æмбисонд. Бесаты Т. «Цыколайаг лæппутæ».	Ног æрмæг	Автор. Уацмысы жанр. Сæйраг персонажты характеристикæ. Уацмысы цаутæ фæд- фæдыл равæрын, сæйрагдæрты дзы рахицæн кæнын. Бинонтæ: мад æмææфсымæрты 'хсæн ахастытæ. Цæуыл уыд мады мæт? Цы у лæгдзинад, хъæбатырдзинад? Чи йæ равдыста радзырды?	

4	1	Цæрукъаты В. «Æнæном салдат».	Ног æрмæг	Лирикон æмдзæвгæ. Автор. Темæ. Цæмæн хуыйны æмдзæвгæ афтæ? Уæлахизы бæрæгбоны цæмæн ахæм кад вæййы æнæном салдатæн. Кæм ын ис цыртдзæвæн? Ирыстоны та хæстон хъæбатыртæн кæм зоныс цыртдзæвæнтæ?	
---	---	-------------------------------	-----------	--	--

Кæм райгуырдтæн, мæхи кæм базыдтон

1	2	Бзарты Р. «Ирыстон»	Ног æрмæг	Радзырд. Йæ сæйраг хъуыды. Цавæр дыууæ хайыл дих кæны Ирыстон? Герб æмæ тырысайы нысаниуæг. Райгуырæн бæстææмæ ныййарæг мад. Фыдæлты æгъдæуттææмæ мадæлон æвзаг.	
2	1	Гæдиаты Ц. «Цæмæн æй уарзын æз мæ Фыдыбæстæ?» Къадзаты С. «Ирыстон». Палиндром.	Ног æрмæг	Автор. Уацмысы жанр. Цы у ирон лæгæн Фыдыбæстæ? Хи хъуыдытæ зæгъын. Аив, раст æмææмбаргæ каст. Нывыл баусын. Ирыстоны рæсугъ бынæтты тыххæй радзурын. Сочинени ныффыссын: «Мæ уарзон горæт, хъæу...»	

3	2	Чеджемты Г. «Курагаты хæрздæф»	Ног æрмæг		
4	1	Лæмбынæг кастæ?			

Ахуырадон-тематикон пълан 4 къласан

Ныхасы темæ	нымæц	Сах.ным	Тексты сæргонд	Æнцойгæнæн дзырдтæ æмæ дзырdbæстытæ	Хъомыладон куыст	Практикон куысты хуызтæ	Уæлæмхасæн æрмæг, хæдзармæ куыст
Наукаæ æмæ ахуырад. (3)	1		Ахуыргæнæгæн йæхи æвзæрст текстæй беседæ. «Чиныг». Цæрукъаты В.	Чиныджы нысаниуæг адæймаджы царды, райдайæн бындур рæсугъд цард, зындгонд адæймаг.	Ахуыры стыр нысаниуæг адæймаджы царды.	Беседæ Цæстуынгæ æрмæг зындгонд адæмты тыххæй Дзырдуатон куыст: чиныг, ахуырад (сæ рæвзæрд)	Фыццаг ирон чиныджы тыххæй æрмæг бакæсын. Æмдзæвгæ зæрдыв. ахуыр кæнын.
	2		«Амонджын бон». Дзасохты М.	Бæрæзе, рæстæг ахæм уыди, «Нарты кадджытæ», цыбыркъух,æфстау райста.	Ахуыры стыр нысаниуæг адæймаджы царды.	Текст бакæсын, равзарын.	«Цавæртæ сты скъоладзауты хæстæ?» «Абеты куывд»
	3		«Сырдон уæйгуыты куыд асайдта».	Нарты нихас, Сырдон, æрчъиаг, фынг, Сырдон амалджын у.	Зонджын — бонджын. Ахуырмæ разæнгард кæнын.	Таурæгъ бакæсын. Æнцойгæнæг дзырдтыл куыст.	Сырдоны таурæгътæ. Адæмон сфæлдыстадæй темæмæ хæстæг исты таурæгъ бакæс.
Куыст цардæн фæрæз. (5)	4		«Фæллоуы зарæг». Хацырты С.	Зад хуымтæ, хуры тынтæ, куствæллоуы, зæххы сой, зад æфсиртæ	Йæ райгуыраен бæстæ чи уарзы, уый йын йæ фæллоуæ лæггад кæны.сабиты фæллæй-хорз ахуыр.	Æмдзæвгæ кæсын, анализ ын кæнын. Æнцойгæнæг дзырдтыл куыст. Сæргондимæ куыст.	Аргъау бакæсын
	5		«Сауцъиу æмæ Æхсыргур». Чеджемты Æ.	Æхсыргур, сауцъиу, мыдгæсы кæрт, мыдыбындз.	Кусаг мыдыбындзы хъыдарæг йæхæдæг байæдта уый бамбарын кæнын.	Анализ скæнын радзырдæн. Фæрстытæн дзуапп дæттын.	Радзырды хъуыдымæ æмбисонд ссарын, кæнæ æрхъуыды кæнын.
	6		«Хæххон бæлццон».	Бæлццон, урсæр хохыл, айнаг,	Æрмæст коммæгæс æмæ куыстуарзон адæймаг	Радзырд бакæсын, хæйттыл æй адих кæнын, йæ миди	Радзырды хъуыдымæ æмбисонд ссарын, кæнæ

		Айларты Ч.	хæххон суадон, куырой, стырдон, хус рæстæг, донхорыг.	сæххæст кæны йæ бæллиц.	сын радзурын. Аргъауы хуызæн цæмæй у, уый бацамонын.	æрхъуыды кæнын.
	7	«Цъырцъыраг». Чеджемты Æ.	Сæрд, хъазыд цъырцъыраг, фидæныл нæ кодта мæт, бæркад, мæлдзыг, ыстонг, зымæг.	Сæрдыгон зымæгыл хъуыды кæй хъæуы, уый бамбарын кæнын, цæмæй цъырцъæраджы æмбисонд макæуыл æрцæуа.	Æмдзæвгæ 2 хайыл адих кæнын. 1-аг хайы цъырцъыраджы митæ 2-аг хайæ цæмæй хицæн кæнынц. Æмдзæвгъæн алгоритм саразын.	Адæмон сфæлдыстадæй ахæм æнæбанзонгæ кæй зонинц, уый тыххæй радзурын.
	8	«Тегайы бæлас». Дзесты К.	Нæзыты рагъ, бæлас, Тега, бæлцæттæ, сывæллæттæ, таурæгъ.	Тегайы фæллойдæрзондзинады тыххæй беседæ саразын. Ахæм адæймæгтæн сæ кой сæ хъуыддæгты куыд баззайы æмæ иннæтæн цы æххуыс вæййы.	Радзырд хайгай æмбаргæ каст бакæнын. Зынæмбарын дзырдтыл бакусын. Радзырды хъуыды æмбисæндтимæ бабæттын.	Таурæгъ æрхъуыды кæнын.
Сæрд (3)	9	«Найынмæ». Плиты Х.	Райы бæстæ, судзынц хъарм хурмæ сæхи.	Æрдзы рæсугъддинад сæрды.	Æмдзæвгæйы сæйраг хъуыды æмæ æнцойгæнæн дзырдтæ сбæрæг кæнын.	«Цавæртæ сты скъоладзауты хæстæ?»
	10	«Хъæддаг бабызы лæппын». Дзасохты М.	Бабызы лæппын, хъæддаг ми, бæллицтæ, хъæбултæй иу.	Хъæддаг цъиуты цард. Тæригъæддинады æнкъарæнтæ æвзæрын кæнын.	Тæригъæды æнкъарæнтæ гуырын кæныныл беседæ.	Радзырд хи ныхæстæй дзурын (сныв кæнын).
	11	«Куысыфтæг æмæ дурын». Коцойты А.		æцæг расугъддинад фæллоу кæй дæтты, уый аргъауы архайджытыл равдисын.	Аргъау хи ныхæстæй дзурын, фæрстытæн дзуапп дæттын, æмбисæндты хъуыдыимæ йæ бæттын.	Аргъау хи ныхæстæй дзурын (сныв кæнын).
Фæззæг ралаууыд йæ рады.	12	«Бæркадхон». Айларты Ч.	Бæркадхон, цæхаерадоны	Бæркад фæллоуæ кæй цæуы, уый бамбарын кæнын. Бæркады	Радзырд кæсын	Фæззæджы темæйæ сочинении ныффыссын

(3)				цæрджытæ, фысым.	нысаниуæг.		
	13	«Бæркаджын фæззæг». Цæрукъаты А.	Зæхх, бæркаджын, дзаг уæрдæттæ, хор, быркуыдонтæ, быдыр	Фæззыгон бакуыстæй адæймаджы цард хъæздыг кæй кæны, уый тыххæй аив беседаæ саразын	Æмдзæвгæйы мидис бамбарын кæнын Æмбисæндты хъуыдымæ сæ бабæттын. Æмдзæвгæ зæрдыв. ахуыр кæнын.	Фæззыгон бæркад (сныв кæнын)	
	14	«Хърихъупп Бипп — бипп». Мамсыраты Д.	Хъарм бæстæ хърихъуппытæ ирвæзынгæнджытæ	Цæрагойтæм, тæхгæ цъиутæм уарзондзинад гуырын кæнын, тæригъæд сын кæнын, бахъуаджы заман сын æххуыс кæнын.	Радзырд кæсын, хи ныхæстæй дзурын, æнцойгæнæн дзырдтыл кусын. Фысгæ куыст.	Сывæллаеттæн йæхæдæг чи куыд æмæ кæд баххуыс кодта цæрагойтæн?	
Зæххы сой — царды сой. (3)	15	«Цæмæ бæллы бæлццон». Джыккайты Ш.	Бæлццон, мæйдар æхсæв, ном, æнус. Æрмæст бæллынай нæй цæрæн.	Алы адæймаг дæр йæ цард æхсæнады цардæн ныванд кæна, уæд йæ ном æнусмæ баззайдзæн.	«Æнусмæ хорз ном», ацы æнцойгæнæг дзырд бастыл бакусын. «Æрмæст бæллынай нæй цæрæн»- йæхъуыды йын райхалын.	Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын	
	16	«Æвдадзы хос». Аргъау	Фæндаггон, æвдадзы хос, пырындзы хуым, сылгоймаг.	Æвдадзы хос бæлццон цы хуыдта, уый мидис райхалын (Фæллоу кæнын)	Аргъау бакæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын. Уыци-уыцитæн дзуапп раттын.	Ирон аргъæутты ссарын ацы аргъауы хъуыдымæ хæстæг чи у, ахæм.	
	17	«Мæкъуылтæ фервæзын кодта». Дзесты К.	Рæгъаугæс, саргъы гопп, идон,	Арт хуыссы, кад - нæ	Аргъау бакæсын, хи ныхæстæй йæ дзурын. Уыци-уыцитæн дзуапп раттын.	Радзырды сæйраг хъуыды бамбарын кæнын, фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстмæ хæстæг æй хи ныхæстæй дзурын.	
Зымæг. (2)	18	«Зымæг». Хетæгкаты Къ.	Тыхст зымæг, фыдбонтæ, лæгæттæ,	Къоста - мæгуыр адæмы сæрылхæцæг. Адæмы уæззау цард хæхбæсты.	Раргом кæнын чиныджы 153-æм фарсыл лæвæрд æмбисæндты хъуыды.	Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.	

				дзыназынц.			
	19	«Ног аз». Хæмыцаты А.	Рухс амонд нын рахæсс! Фарны цæстæй рахæс! Дард ивгъуымæ араст, фесæфæд фыдбылыз, фарны къах.	Зымæгон æрдзы нывтыл æрдзурын. Æмдзæвгæйы фæстаг рæнхъ: «Зæххыл фарны мыггаг тау» куыд æмбарут? Зæгъ дæ хъуыдытæ?	Æмдзæвгæ равзарын æнцойгæнæн фæрстыты руаджы. Ног азы арфæтæ зæрдыл бадарын. Царды мидæг сæ пайда кæнын.	Радзырд бакæсын, йæ сæйраг хъуыды йын бамбарын кæнын, фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстмæ хæстæг æй хи ныхæстæй дзурын.	
Ирон адæмы ивгъуыд дуджы цардæй. (7)	20	«Мæгуыры зæрдæ». Хетæгкаты Къ.	Зымæг нæ хæхты, уад дзыназы, æруары мит, нæй кад мæгуыр лæгæн.	Къоста - мæгуыр адæмы сæрылхæцæг. Кæд мæгуыр уыдысты адæм, уæддæр сæ зæрдæтæ – хъæлдзæг.	Æмдзæвгæ равзарын æнцойгæнæг дзырдбæстыл куыст «Нæй кад мæгуыр лæгæн йæ куысты» (наизусть).	Æмдзæвгæйы темæ абоны цардимæ абарын (чысыл сочинени).	
	21	«Уæййаг сывæллæттæ». Гæдиаты С.	фысым, мæрт, цагъартæ, дзæнæтон лæнчытæ, хысын пæлæз, сæрхъуызæг, хордзен, æрдуйы йас, къуту, уæцайрагтæ	Радзырд 2 х адих кæн. Иу урочы 1х. бакусын, иннæйы- 2 хайыл. Мæгуыр адæмы уавæртæ, се 'нæбон цардыл дзураг бынæттæ кæсын, æмбарын сæ кæнын. Дзырдуатон куыст. Æрдзы æрфыстытæ цæуыл дзураг сты?	Мæгуыры æнæбондзинад раджы заманы	Абоны сывæллæтты царды тыххæй сочинении ныффыссын, пъланмæ гæсгæ	
	22	Сочинени «Хъæздыг æмæ мæгуырæн сæ фæндаг иу нæу».					
	23 24	«Куырм бæх». К. Ушинский.	Уадсур, бухъцард, сæлавырдзæрмттæ, сæудæджер, цæст ыл нал хæцыд, меркъа, сысджы, хыладзагъдæй, вече, куырм æмæ къуырма бæх, æбузн.	Тæригъæддзинады æнкъарæнтæ æвзарын кæнын. Уседом æмæ йæ бæхы фæлгонцтыл æрдзурын. Спайда кæнын æмбисæндтæй: «Чынды хъæздыг — мæгуырай мæгуырдæр у». Цæуыл дзураг сты?	Тæригъæды æнкъарæнтæ гуырын кæныныл беседæ. Цæрагойтæ адаймаджы царды.	Радзырд бакæсын, архайджыты миниуджытæ бамбарын кæнын ,фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстмæ хæстæг æй хи ныхæстæй дзурын.	

	25	«Къостайæн». Гулуты Андрей	«Додой» низзарыдтæ, бацыдтæ карз тохы, ссардтой мæлæт. Акæс ныр дунемæ, нал нæм ис паддæхтæ, дзыллæтæ райстой сæ бар.	Къоста цы заманы царди, уый нал ис, адæм æлдæрттимæ тохы кæй фæдæлахиз сты, уый фæрцы. Къоста цы сæрибарыл тох кодта, уый æрцыд.	Æмдзæвгæ бакæсын, йæ хъуыды йын бамбарын. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кæнын.	Æмбисондмæ гæстæ «Фыдбон æмæ фыдлæг бирæ нæ хæссынц» дзургæ радзырд саразын.
	26	«Уæйыджы цæссыгтæ». Чеджемты Г.	Урс æврагътæ, багалаг-уæрдон, æфтауцдон, хъамбулуæраг, гæрæм, джихæй кæсы, зæрдæхæлар.	Алы адæймаг дæр йæ цард æхсæнады цардæн куы нывонд кæна, уæд йæ ном æнусмæ баззайдзæн.	«Æнусмæ хорз ном», ацы æнцойгæнæг дзырдбастыл бакусын.«Фарны артдзæст у нæ бæстæ»-йæ хъуыды йын райхалын.	Радзырд бакæсын, архайæджы миниуджытæ бамбарын кæнын, фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстмæ хæстæг æй хи ныхæстæй дзурын.
Райгуы- рæн бæстæ(2)	27	«Фарны артдзæст у нæ бæстæ». Джыккайты Ш.		Алы адæймаг дæр йæ цард æхсæнады цардæн куы нывонд кæна, уæд йæ ном æнусмæ баззайдзæн.	«Æнусмæ хорз ном», ацы æнцойгæнæг дзырдбастыл бакусын.«Фарны артдзæст у нæ бæстæ»-йæ хъуыды йын райхалын.	Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын
Мадæлты фæдзæхст: «Макуы- уал уæд хæст».(3)	28	«Æмбаргæ куыдз». Боситы Ирбег.	Æфсæддон хай, цыппар æмбалы, бирæгъ æмбаргæ куыдз, зæрондус, хъæбатыр моряк	Хæсты инвалид морякы сгухтдзинад æмæ йæ куыдзы иузæрдиондзинад.	Радзырд кæсын,йæ сæйраг хъуыды йын сбæраг кæнын. Дзырдуатон куыст, фæрстытæн дзуапп дæттын.	Радзырд бакæсын, архайæджы миниуджытæ бамбарын кæнын, фæрстытæн дзуапп дæттын. Текстмæ хæстæг æй хи ныхæстæй дзурын.
	29	«Кард». Калоты Х.	Рæстæг маргъау таhti, бутгыро бæлас, даргъивæзт фæндаг	Ирон адæмы хъæбатырдзинад Фыдыбæстæйы стыр хæсты рæстæг. Ирон лæппуты сгуыхтдзинад, хъæбатырдзинад.	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонын. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Адæймаджы хуыздæр миниуджытыл ахуыр кæнын скъоладзауты.	Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын

	30	«Мад». Гаджиты Г.	Æдзард	Ирон адæмы хъæбатырдзинад Фыдыбæстæйы стыр хæсты рæстæг. Ирон лæппуты сгуыхтдзинад, хъæбатырдзинад.	Жанр: æмдзæвгæ. Уацмысты жанртæ зонин. Æмдзæвгæйы мидис æмбарын. Адæймаджы хуыздæр миниуджытыл ахуыр кæнын скъоладзауты.	Æмдзæвгæ аив кæсын сахуыр кæнын
	31	«Саби». Плиты Грис.	Фыдыбæстæйы стыр хæсты заман, урсбоцъо зæронд лæг, уацхæссæг – æрыгон лæппу.	Ирон адæмы хъæбатырдзинад Фыдыбæстæйы стыр хæсты рæстæг. Ирон лæппуты сгуыхтдзинад. Гæздæнты авд æфсымæры хъæбатырдзинад.	Æхсарджын хъæбатырты тох немцаг фашисты ныхмæ – радзырды сæйраг хъуыды. Уыцы хъуыдыйы алыварс ныхас саразын. Радзырд хи ныхæстæй дзурын.	Скъоладзаутæй алчи дæр йæхи хæдзарæй хæстмæ чи ацыд, уый тыххæй радзурад.
	32	«Уалдзæг». Кочысаты М.				Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын
	33	«Хъусой». Коцойты Арсен.				Радзырд бакæсын, архайджыты миниуджытæ бамбарын кæнын, фæрстытæн дзуап дæттын. Текстмæ хæстæг æй хи ныхæстæй дзурын.
	34	Кæронбæттæн урок.				